

Ο ΕΝ ΤΩ ΧΩΡΙΩ ΠΥΘΙΩ ΤΟΥ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ
ΤΑΦΟΣ ΤΟΥ ΕΝ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΙ ΑΠΑΓΧΟ-
ΝΙΣΘΕΝΤΟΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ
ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΤΟΥ ΣΤ'

Φυλλομετρῶν παλαιὸν τόμον τοῦ περιοδικοῦ «Οἱ τοεῖς Ἱεράρχαι», εἶδον εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 515 τεῦχος τῆς 16ης Ἰουνίου 1921 τὴν ἐπιγρα-
φὴν «Ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος τοῦ γένους»
μὲ μίαν σημείωσιν «λόγος ἐπίσημος, ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ ναῶ τοῦ Ἀγ.
Ἀθανασίου Διδυμοτείχου τῇ 25ῃ Μαρτίου ἔ. ἔ.»

«Θρ.-ικὴ»
τ. I. 1938
r. 52-5

Ὁ ὁμιλητὴς, ὁ τότε μητροπολίτης Διδυμοτείχου Φιλάρετος, ἐξημνῶν
τὰ ἀνδραγαθήματα καὶ τὰς αὐτοθυσίας τῶν ἡρώων τῆς ἑλληνικῆς ἐπα-
ναστάσεως τοῦ 1821, παρῆγεν ἐκτὸς ἄλλων καὶ μίαν ἱστορικὴν πληρο-
φορίαν ἢ πληροφορία αὕτη ἐνδιαφέρει κυρίως τοὺς κατοίκους τοῦ πλη-
σίον τοῦ Διδυμοτείχου χωρίου Κουλελί-Βουργάζ, τὸ ὁποῖον ἔχει λῦβει ἀπὸ
τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς τὸ παλαιὸν αὐτοῦ ὄνομα Πύθιον.

Ἐγραφε λοιπὸν ὁ Φιλάρετος τὰ ἑξῆς: «Ἐν Ἀδριανουπόλει μετὰ
πολλῶν ἐκ τοῦ κλήρου καὶ τῶν προεστώτων ἀπηγχονίσθη ὁ πρῶν Κων-
σταντινουπόλεως Κύριλλος ὁ ΣΤ', τὸ ἱερὸν δ' αὐτοῦ σκῆνος ἐξεβράσθη
ὑπὸ τῶν ρεῖθρων τοῦ Ἑβρου εἰς τὸ Κουλελί-Βουργάζ, ἔνθα πρὸ ἐτῶν
ἐδείκνυτο ὁ τάφος αὐτοῦ ἐν χριστιανικῇ οἰκίᾳ, καιομένης καιδήλας».

Ἐξ ἀφορμῆς ἐνεθυμήθην σχετικὰ τινα, γραφέντα εἰς τὸ περιοδικὸν
«Θρησκια» (παράρτημα ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι 1931) περὶ ἀπαγχονισμοῦ
τοῦ Κυρίλλου καὶ τῆς μετὰ ταῦτα τύχης τοῦ λειψάνου αὐτοῦ· ἐδημοσιεύετο
τὸ σουλτανικὸν φερμάνιον τοῦ ἀπαγχονισμοῦ, καθὼς καὶ μεγάλη περι-
κοπὴ μιᾶς ἱστορικῆς ἀφηγήσεως τοῦ Ν. Παρασχίδου περὶ τῆς θανατώ-
σεως τῶν προκρίτων Ἀδριανουπόλεως κατὰ τὸ 1821· ἐκ τῆς ἐν λόγῳ
περικοπῆς παραλαμβάνω τὰ ἑξῆς ἐνδιαφέροντα:

». . . τὰ πτώματα τῶν 32 θυμάτων διέταξαν νὰ μεταφέρωσι καὶ
ρίψωσιν εἰς τὸν ποταμὸν Ἑβρον, ὅστις ἔτυχε κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας
νὰ εἶναι πλημμυρισμένος· ἐξέδωκαν δὲ οἱ Γενίτσαροι διαταγὴν ἀσθη-
ράν, μὴ τυχόν τις τῶν χριστιανῶν τολμήσῃ, παίρων ἕν πτώμα καθ'
ὄλον τὸν ροῦν τοῦ ποταμοῦ, νὰ τὸ ἐνταφιάσῃ. Οὕτω λοιπὸν ἐκ τῶν σω-

μάτων ἄλλα μὲν ὑπὸ τοῦ ρεύματος μετεφέρθησαν εἰς τὴν παραλίαν πόλιν Αἶνον, ἄλλα δὲ ἐσκεπάσθησαν ὑπὸ τῆς ἰλύος τοῦ ποταμοῦ. Μόνον δὲ τὸ σῶμα τοῦ Κυρίλλου, μεταφερθὲν ὑπὸ τοῦ Ἐβρου εἰς τὸ Κουλελι-Βουργάζ, ἐνεταφιάσθη κρύφα ὑπὸ τινος τῶν χωρικῶν ἐντὸς τοῦ ἀγροῦ, καὶ ὕστερα ἀπὸ δέκα ἔτη μετεφέρθησαν τὰ ὀστέα του εἰς τὴν ἱερὰν μητρόπολιν εἰς μίαν λάρνακα, ὅπου ἐφυλάττοντο μέχρι τῆς φυγῆς μας ἐξ Ἀδριανουπόλεως τὸ 1922».

Ἀντιπαραβάλλον τὰ τοῦ Παρασχίδου καὶ τοῦ Φιλαρέτου, παρατηρῶ τὰ ἑξῆς: Πρῶτον, ὅτι ὁ μὲν εἰς ἀναφέρει ἀγρόν, ὁ δὲ ἄλλος οἰκίαν. Δεύτερον, ὅτι ὁ Παρασχίδης ἀναφέρει μεταφορὰν τῶν ὀστέων τοῦ πατριάρχου μετὰ 10 ἔτη εἰς Ἀδριανούπολιν, δὲν κἀμνεὶ λόγον περὶ τοῦ κενοῦ πλέον ἐν Πυθίῳ τάφου, ὁ δὲ Φιλάρετος, χωρὶς νὰ λέγῃ τίποτε περὶ μετακομιδῆς, ἀναφέρει τάφον ἐν Πυθίῳ καὶ κανδήλαν μέχρις ἐτῶν τινῶν πρὸ τοῦ 1921, οὕτως ὥστε νὰ ὑπονοῆται, ὅτι δὲν ὑπῆρχε, τρόπον τινά, κατόπιν ὁ τάφος, ἢ ὅτι δὲν ἦτο γνωστός. Καὶ ὅμως ὁ τάφος ἦτο γνωστός καὶ ὑφίσταται μέχρι τῆς σήμερον καὶ ἔχει ἀνέκαθεν τὴν εἰκόνα τοῦ πατριάρχου, πρὸ τῆς ὁποίας καίει κανδήλα, τοῦτο δὲ σημαίνει, ὅτι παλαιόθεν καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἀποδίδεται παρὰ τῶν χριστιανῶν τιμὴ καὶ σεβασμὸς ἐκ παραδόσεως καὶ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν πρὸς τὸν κενὸν πλέον τάφον καὶ προσκυνεῖται οὗτος εὐλαβῶς.

Ἐν συνεχείᾳ ἤδη καὶ πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἀνωτέρω, παρέχω τὰς περαιτέρω λεπτομερεῖς καὶ θετικὰς πληροφορίας περὶ τῆς ἀνευρέσεως καὶ ἐνταφιασμοῦ καὶ τοῦ τάφου τοῦ πατριάρχου, τὰς ὁποίας παρέλαβον πρὸ καιροῦ παρὰ τοῦ γηραιοῦ ἐφημερίου Πυθίου αἰδεσιμωτάτου Παπαγιάννου Χρηστίδου, ὅστις κατὰ γὰρ ἐκεῖθεν. Ὁ Παπαγιάννης ἐπὶ τῇ βίᾳ σχετικῶν παραδόσεων τοῦ Πυθίου διηγεῖται τὰ ἑξῆς:

Τὸ σκῆνος τοῦ πατριάρχου ἐξεβράσθη ὑπὸ τοῦ Ἐβρου ὄχι εἰς Πύθιον, ἀλλ' ὑπερθεῖν καὶ ὀλίγον μακρὰν, παρὰ τὸ χωρίον Ὁμοῦ Μπέη, τὸ σημερινὸν Χειμώνιον, καὶ εἰς τὴν τοποθεσίαν Ντομουζλούκ. Ἐκεῖ ὑπῆρχεν ἄλλοτε ἐκτεταμένον δάσος, μεγάλα δὲ καὶ πυκναὶ ἰτέαι (σοουτιές) ἐκάλυπτον τὸ ἔδαφος καθὼς καὶ τὸν ποταμὸν εἰς τινα μέρη. Ὁ κορμὸς λοιπὸν μιᾶς ἰτέας, ἢ ὁποία εἶχεν ἀποσπασθῆ ὑπὸ τῆς πλημμύρας συνεκράτησε παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ τὸ σῶμα τοῦ πατριάρχου. Ἐτυχε κατόπιν νὰ διέλθῃ ἐκεῖθεν ἔφιππος, προερχόμενος ἐξ Ἀδριανουπόλεως καὶ διευθυνόμενος πρὸς τὸ Πύθιον, Ἀδριανουπολίτης τις, ὅστις μετέφερε ἐκ Πυθίου εἰς Ἀδριανούπολιν καὶ μετεπώλει ἰχθῦς καὶ τοῦ ὁποίου τὸν υἱὸν Φώτην ἐνθυμεῖται ὁ Παπαγιάννης. Μόλις εἶδεν, ἀνεγνώρισε τὸ σῶμα, διότι, ἦτο ἐν γνώσει τῶν σφαγῶν τῆς Ἀδριανουπόλεως ἐγνώριζε δὲ καὶ τὸν ἀπαχονισθέντα πατριάρχη. Ἀνέσυρεν ἀμέσως τὸ ἱερὸν λείψα-

νον καὶ ἀφ' οὗ ἐτοποθέτησεν ἐντὸς πυκνῶν δένδρων τὸ ἐκάλυψε διὰ κλάδων καὶ φύλλων, ἐξηκολούθησε δὲ τὸν δρόμον τοῦ ἀνήσυχος καὶ σκεπτικός, διότι εἶχεν ὑπ' ὄψει τὴν ἀπαγορευτικὴν διαταγὴν τοῦ σουλτάνου. Ἀργὰ τὴν νύκτα, ἐπισκεφθεὶς τὸν Τζορμπατζῆν (πρόκριτον) τοῦ Πυθίου Χρηστοῦ εἰς τὴν οἰκίαν του, συνωμίλησε μετ' αὐτοῦ μυστικῶς διὰ τὸ σπουδαῖον, ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνον εὔρημά του. Ὁ τζορμπατζῆς ἐσκέφθη ἐπὶ πολὺ καὶ ἐπὶ τέλους ἀπεφάσισε περὶ τοῦ πρακτέου μετὰ θάρρους καὶ ψυχραιμίας ὡς ἑξῆς: Συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ «ναζίρη», δηλαδὴ ἐπιστάτου τῶν κτημάτων του (τοῦ τσιφλικίου του) ἐξέλεξε τέσσαρας τολμηροὺς καὶ ἐμπίστους ἐκ τῶν ἔργατῶν του· οὗτοι ἐξοπλισθέντες μετέβησαν ἔφιπποι καὶ κρυφίως ἐν καιρῷ νυκτὸς εἰς Ντομουζλοῦκ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ τζορμπατζῆ καὶ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Ἀδριανουπολίτου, ὅστις θὰ ὑπεδεῖννε τὸ μέρος, ἔνθα εἶχε κρύψει τὸ ἱερὸν λείψανον. Ὁ τζορμπατζῆς συγγνώμως εἶχε διατάξει καὶ δύο ἀλιευτικὰ πλοίαρια νὰ ἀνέλθουν τὸν ποταμὸν μετὰ τὴν πρόφασιν δῆθεν νὰ ἀλιεύσουν. Ἐφθάσαν τέλος, παραλαβόντες δὲ τὸ σκήνος εἰς ἓν τῶν πλοιαρίων καὶ κρύψαντες αὐτὸ καταλλήλως, ἐπανῆλθον εἰς Πύθιον. Ἐκεῖ μετακομίσαντες αὐτὸ ἐν πάσῃ μυστικότητι εἰς τὴν μεγάλην οἰκίαν τοῦ τζορμπατζῆ Χρήστου, ἔθαψαν μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἐντὸς τοῦ μαγειρεῖου αὐτῆς. Ὅτε ἀργότερον, προσθέτει ὁ Παπαγιάννης, ἐδόθη ἀμνηστία διὰ τὰ γεγονότα τῆς ἐλληνικῆς ἐπανάστασεως, προσῆλθεν εἰς Πύθιον ἐπιτοπὴ μοναχῶν ἀπὸ τοῦ Ἁγ. Ὄρους καὶ μετεκόμισε τὰ ὄστα τοῦ πατριάρχου εἰς τὸ Ὄρος. Οἱ μοναχοὶ μάλιστα ἐπρότειναν εἰς τὸν τζορμπατζῆν Χρηστοῦ νὰ μεταβῇ καὶ αὐτὸς μετ' αὐτῶν εἰς Ἁγιον Ὄρος, ὅπου θὰ ἐπιμᾶτο πολὺ καὶ θὰ ἐλάμβανε πολὺτιμα δῶρα, ἐκεῖνος ὅμως ἠρνήθη.

Ὁ τζορμπατζῆς παρὰ τὴν γενομένην μετακομιδὴν, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὸ σῶμα τοῦ πατριάρχου διελύθη καὶ ἀπερροφήθη ἐν τῷ ἐν Πυθίῳ τάφῳ αὐτοῦ καὶ ὅτι οἱ κάτοικοι ἐξηκολούθουν νὰ ἀπονέμουν τιμὴν καὶ προσκύνησιν εἰς τὸν κενὸν πλέον ἀπομείναντα τάφον, ἔκτισεν εἰδὸς τι κενόταφίου εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν, ἐναπέθεσε δὲ εἰκόνα τοῦ πατριάρχου καὶ ἀκοίμητον κανδήλαν. Τοιοῦτοτρόπως τὸ ἄλλοτε μαγειρεῖον μετετράπη εἰς ἱερὸν προσκύνημα, τοῦ ὁποίου τὴν περιποίησιν ἀνέλαβεν ἔκτοτε καὶ ἔχει μέχρι τοῦδε ἡ οἰκογένεια τοῦ τζορμπατζῆ Χρήστου. Ἡ εἰκὼν τοῦ τάφου εἶναι σήμερον κατεστραμμένη καὶ ἀμαυρά, ἔχουσα ἀνάγκην ἀνακαινίσεως.

Κατὰ τὰ λεγόμενα τοῦ Παπαγιάννη, ὁ ἀείμνηστος πατριάρχης ἀνέκαθεν καὶ συχνάκις ἐμφανίζεται καθ' ὕπνου εἰς ὄρισμένον μέλος τῆς οἰκογενείας τοῦ τζορμπατζῆ. Ἦδη ἀπὸ ἐτῶν αἱ ἐμφανίσεις γίνονται εἰς τὸν Γεώργιον Ἀργυρίου, ὅστις εἶναι δισέγγονος τοῦ τζορμπατζῆ. Ὁ Παπα-

γιάννη; ἐνθυμείται τὴν σύζυγον τοῦ τζορμπατζῆ καὶ τὰ δύο τέκνα του, τὸν Δημήτριον καὶ τὸν Ἀργύριον· καὶ ὁ μὲν Δημήτριος δὲν ἀπέκτησεν ἄρρενα τέκνα, μία δὲ θυγάτηρ του ὑπανδρευθεῖσα ἀπέθανεν ἄτεκνος· ὁ Ἀργύριος ὁμοῦ ἀπέκτησεν ἐκ τοῦ υἱοῦ του Ἀθανασίου πέντε ἐγγονούς: τὸν Βραχιόνην, τὸν Χρηστον, τὸν προμνημονευθέντα Γεώργιον, τὸν Ἀργύριον καὶ τὸν Λαμπρινᾶκον. Οὗτοι πάντες φέρουν τὸ ἐπίθετον Ἀργυρίου καὶ κατοικοῦν εἰς τέσσαρας οἰκίας, εἰς τὰ ἀναφερθέντα κτήματα τοῦ προπάπου των. Ἐκ τῶν οἰκιῶν τούτων ἡ μία εἶναι ἡ παλαιά, τῆς ὁποίας τὸ μαγειρεῖον εἶχε μετατραπῆ εἰς τάφον τοῦ πατριάρχου.

Ὁ Παλαγιάννης διηγείται καὶ τὸ ἑξῆς: ὅτι ὁ ἐκ Πυθίου Λαμπράκης Δημιουλῆκης, ἐκφρασθεὶς πρὸ τεσσάρων περιποῦ ἐτῶν ἀνευλαβῶς περὶ τοῦ τάφου καὶ τῆς προσκυνήσεως τοῦ πατριάρχου, ἐτιμωρήθη ὑπ' αὐτοῦ· κατακλιθεὶς δηλονότι εἰς τὸ δωμάτιόν του διήλθεν ὅλην τὴν νύκτα ἀνήσυχος καὶ ἐν μέσῳ μεγάλου τρόμου, διότι ἠσθάνετο, ὅτι ὁ πατριάρχης ἔκρουε διαρκῶς τὴν θύραν. Μετανοήσας λοιπὸν μετέβη τὴν πρωΐαν εἰς τὸν τάφον καὶ προσκυνήσας εὐλαβῶς προσέφερε μίαν ὀκτῶν ἔλαιον διὰ τὴν κανδήλαν καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐπανεῦρε τὴν ἡσυχίαν του.

Ἐνταῦθα τελειώνει ἡ διήγησις τοῦ καλοῦ Παλαγιάννη, γεννάται ὁμοῦ ἡ ἀπορία: εἶναι τάχα ἀληθής ἡ πληροφορία, ὅτι τὰ ὄσῳ τοῦ πατριάρχου μετακομίσθησαν εἰς Ἅγιον Ὄρος καὶ ἔτι εἰς Ἀδριανούπολιν; Ἀμφίβολον ἢ μᾶλλον ἀδύνατον, διότι ἐν τῇ αὐτῇ περιπτώσει ἔπρεπε νὰ ὑπάρχουν θετικὰ στοιχεῖα καὶ νὰ ἐδεικνυέτο καὶ ὁ νέος τάφος τοῦ πατριάρχου εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος· πρὸς τούτοις θὰ ἦτο περιττὴ καὶ ἡ ἐν Ἀδριανουπόλει κατάθεσις τῆς μνημονευθείσης λάρακος, ἡ ὁποία δὲν ἦτο, ὡς εἶδομεν ἀπλοῦν κενοτάφιον. Ἴσως ἡ πληροφορία τοῦ Παλαγιάννη, εἶναι δυνατόν, νὰ ἐξηγηθῆ ὡς ἑξῆς: Εἶναι δηλαδὴ πιθανόν, ὅτι κατὰ τὴν ἐκ Πυθίου μετακομίδην τῶν ὄσῳ τοῦ πατριάρχου εἰς Ἀδριανούπολιν προσήλθον τυχαίως ἢ καὶ ἐπὶ τούτῳ καὶ Ἄγιορεῖται μοναχοὶ καὶ ἐπρότειναν τὴν εἰς Ἅγιον Ὄρος μετακομίδην, ἀλλὰ δὲν ἐγένετο δεκτὴ καὶ δὲν ἐξετελέσθη ἡ πρότασις ἐκείνη, προτιμηθείσης τῆς Ἀδριανουπόλεως ἀντὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

Διδυμότειχον Ἰούλιος 1937

† Ἀρχιμανδρίτης ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΑΦΕΙΔΗΣ

Αρχιερπίκου
Μεθοδίου
Βουργάκη
- Θεσσαλονίκη Αθ.
- Τ.Ι.Γ. 1940

επί του μιλτρασογίλου Μεθοδίου (1893-96) ἐπὶ τὸ χωρίον Κουλέ-
 λι-Βουργάξ, τὸ εἶσι Βυζαντινὸν ἀρχὴ καὶ ἀπὸ τῆς ἐγγι-
 νίας ἀποχῆς, πύθιον παρούμενον, ἠνάσχετο τοῦτο
 «χόρταξ» ἐξοριστῆς. ἀνεβίβασε δὲ εὐχὰς εἶσι τῶν
 ἀδελφῶν τῶν τούτων καὶ τῶν ὑμετέρων χωρι-
 οῦν, ὡς καὶ διηγεῖται ὁ ἀποστολὴς Βουργάξ, καὶ ἔ-
 ναμνε «νοσοῦσας» διὰ τὴν πείραν ἢ ἐπιτακτικὰ, καὶ ὡσπὶ-
 α εὐχόμενα ἐπὶ τὸν γαίμων τῶν τῶν ὡρῶν θεραπείαν ἢ
 ἀπογοργίων ἀπὸ ἀδελφῶν. ἐπὶ τὸ παρακείμενον χωρί-
 ον τῆς Πελαγονίας, ὡς ἐπὶ τὸν ἀρχαῖον ἀρχὴ τῶν τούτων
 «Ζαϊσφῆ-ἀρναού-μιαί», ἐβίβασε τοῦ ναοῦ ἢ το-
 τὴν εὐσυχὴν εὐεῖναι ἐπὶ τῆς Πρωσῆς. οὗτος δὲ τῶν
 νὰ ἀπορρίψῃ τοῦ χριστιανισμοῦ νὰ μεταστῆναι ἐπὶ τὸν
 τούτων ἀπορρίψῃ, διὰ τὴν τῶν χόρταξ, ἀρχὴ ὡς τοῦτο
 δὲ νὰ ἀρνηθῆ καὶ ὁ ἴδιος, ἔβιβασε καὶ αὐτὸς ἐξοριστῆς
 τῶν τῶν καὶ ἔναμνε χριστιανικὰ εὐχόμενα. «ἐδιδά-
 βαζε» τῶν τῶν ἀδελφῶν τῶν τῶν, ἐχάραξε τὸ σημεῖον
 τοῦ σταυροῦ εἶσι ἐνὸς ἱεραρχίου χαρτῶν τῶν τῶν τοῦ
 σταυροῦ καὶ ἔγραψε ἐπὶ τῶν τῶν «Ἐν ὀνόματι
 τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ
 Ἁγίου Ἐνεύματος... κ.τ.λ.». ἐδιδάσκωνε νὰ τῶν
 τῶν τῶν τῶν καὶ ὀνόματι ἐνὸς ἱεραρχίου
 ἡμετέρου ἢ ἡμετέρου καὶ τῶν τῶν. τῶν τῶν
 ἔβιβασε ὁ χριστιανισμὸς, τῶν τῶν, «νοσοῦσας». καὶ
 νὰ τῶν τῶν τῶν ἐπὶ τὸν μιλτρασογίλου
 Μεθοδίου, ἀρχὴ τῶν τῶν ἀπορρίψῃ συνεχῶς
 καὶ ἐξοριστῆς τῶν τῶν.

Αρχιερπίκου
Μεθοδίου
Βουργάκη
- Θεσσαλονίκη Αθ.
- Τ.Ι.Γ. 1940